

לשחק את החיים - הקלה על כאבי החיים דרך משחק טיפולי

פרופ' דניאלה קרמר-מור
ראש מרכז שי לפסיכותרפיה רב ממדית
מכללת אורנים

.....

מהו המכנה המשותף בין ילד בן שמונה ששוכב במחלקה האונקולוגית בארץ לפני השתלת מח עצם, לילדה בת שש שחוותה את אסון הצונמי ביפן וראתה את חבריה מתים לידה, ולילד מקניה שסובל מכוויות קשות על כל גופו הקטן? ילדים אלה כמו רבים אחרים, חוו בקצוות רחוקים של העולם טראומות שונות מאד במהותן, וכולם הגיבו אליהן בהסתגרות מפחדת, בהתרחקות ובשתיקה ואבדן תקווה. החיים לא האירו פנים לאף אחד מהם, ולימדו אותם בגיל צעיר מאד עד כמה מסוכן העולם בו אנו חיים, עד כמה אנחנו שבירים ועד כמה אירוע לא צפוי יכול לערער את כל מה שהיה מוכר, אהוב ומובן מאליו בעבר.

מי שסייע לילדים עצובים וחרדים אלה ואף החזיר להם את החיוך, השמחה והתקווה, היה צ'יקו. צ'יקו, בובת תיאטרון טיפולית שעוברת גם היא טראומות קשות מאד, מדי שבוע.

בישראל, במחלקת בית החולים לילדים שניידר, צ'יקו עובר פעמיים בשבוע כאבים גדולים משום שבחדר אחד הוא מרגיש בחילה וגירוי בעור אחרי טיפולי הקרנות קשים ומפחידים, ממש כמו הילדים שמאושפזים שם. בחדר אחר צ'יקו מאד לא רוצה שיתקעו לו מחט של אינפוזיה לזרוע, אבל יחד עם חברו בן החמש הוא מושיט את ידו ומקבל דקירה משום ששניהם מבינים שאין להם ברירה, ושניהם מחזקים אחד את השני באירוע שמפחיד אותם כל-כך. בחדר שלישי צ'יקו מושיט את ראשו לילדה בת שש שאיבדה את כל שערותיה במהלך טיפול כימותרפי, כדי שתתלוש גם את שערותיו, ואחר כך הם מתחבקים ומנחמים זה את זה.

צ'יקו טייל הרבה בעולם, ובחר לנסוע דווקא למקומות מוכי אסון. הנה מה שמספרת דניאלה הדסי, דרמה- תרפיסטית שהיא פיתום טיפולי ומפעילה של צ'יקו ובובות נוספות במהלך עבודתה הטיפולית עם ילדים חולים בארץ ובעולם:

"המקרה המיוחד ביותר שנתקלתי בו בבי"ח בקניה היה ילד בן שש עם כוויות קשות בכל הגוף. הצוות הפנה אותי אליו כמקרה קשה ביותר שאינו מגיב ומדבר. מאז הפציעה הוא שכב ימים שלמים בלי לתקשר עם איש. הגעתי אליו עם הבוב צ'יקו, תחילה לא יכולתי להתעלם מהמבט ה"קפוא" בעיניו. לאט לאט ובשקט צ'יקו נגע בו, התקרב כל פעם עוד טיפה, כאילו התאים עצמו למוכנות הרגשית של הילד. תחילה הגיבו העיניים. הילד הביט בבובה המלטפת אותו, ואחרי זמן מה, עדיין בשכיבה, ידו החלה לחפש את היד של צ'יקו. הוא החל לבדוק את החיבור לאינפוזיה של צ'יקו הדומה לשלו, את הפיג'מה, את הפצעים של צ'יקו, ואחרי זמן מה, בעידוד אָמו, התיישב.

הוא חיבק את צ'יקו, עדיין ללא מילים, אך פניו החלו להביע עניין וסקרנות. אנשי הצוות החלו להתרגש ולהגיב בשמחה גדולה על הנס שמתרחש מולם: הילד שלא מגיב חוזר לחיים.

סביב המיטה החלו להתקבץ ילדים נוספים ואנשי צוות. הציעו שנשיר שיר שגם אני מכירה, וכך נבחר "אָקוֹנָה מְטֻטָה" מהסרט "מלך האריות". צ'יקו במיטה עם הילד החל לרקוד ולשיר, ומסביב כל הילדים והמבוגרים שרים ורוקדים (הריקוד בקניה בעיקר עם הכתפיים)... הילד הביט בהתרחשות והתחיל לחייך. השיר והריקוד היו כמעין פולחן עם עוצמה, קצב, סחרור... הייתה תחושה שכולם נכנסו לטרנס סביב הילד הקטן" (בובות, פיתום ומסע לריפוי- דניאלה הדסי, 2014).

צ'יקו נשלח גם ליפן (יחד עם דניאלה הדסי כמובן) מטעם משרד החוץ של ישראל, אחרי אסון הצונאמי ב-2011. ביפן צ'יקו נפגש עם תלמידים ששרדו את הצונאמי אחרי שחולצו במסוק מגג מבנה בית ספרם. צ'יקו חילק לילדים בובות כפפה כדי שיוכלו לשתף אותן ברגשותיהם גם כשהוא כבר לא יהיה שם, לידם. וכך צ'יקו סייע לילדי הצונאמי:

"בשלב זה שאל צ'יקו אם מישהו רוצה להגיד משפט וכולם יחזרו אחריו. אחרי כמה רגעי שקט הצביעה ילדה קטנה והשמיעה משפט קצר ביפנית לפני כולם. מתרגמת פירשה: "פחדתי מהצונאמי." וצ'יקו ביקש שכל הילדים יחזרו אחריו על המשפט. בפעם הראשונה זה נשמע חלש, בפעם השנייה התגבר ובפעם השלישית נשמע בעוצמה חזקה. רגע זה נחרט כמרגש ומשמעותי מאוד עבור הילדים והמבוגרים שנכחו באולם. הבעת רגשות בקול רם אינה דבר מובן בתרבות היפנית ועוד פחות מכך כשמדובר בכאב, צער ואבל. גם אנו, שרגילות "לתרגל" הבעת רגשות, חשנו את עוצמת הרג. התרגשנו מאוד מהילדה הקטנה שאזרה אומץ והרגישה מספיק בטוחה לבטא את רגשותיה בקול רם. (בובות, פיתום ומסע לריפוי- דניאלה הדסי, 2014).

צ'יקו הוא חבר טוב לילדים שעוברים סבל וכאב בחייהם. הוא מדבר עם ילד מתעוור על הקושי המשותף שלהם שלא לראות את העולם הסובב אותם, מתלונן על היד החבושה שלו יחד עם ילד שזרעו מגובסת ועל כאב בטן עם ילד שעבר ניתוח בטן מורכב. שותפות הגורל עם כאבי החיים של ילדים שעוברים טראומות והיכולת שלו להבין את הרגשות הקשים של אותם ילדים, מאפשרת להם לשתף ברגשותיהם באווירה מכילה ואוהדת. הם מוצאים בצ'יקו חבר לצרה ושותף לפחדים, אך גם ידיד שאפשר לצחוק איתו, לחלום איתו על ימים טובים יותר, לשיר איתו ולחבק אותו. דניאלה הדסי, המפעילה שלו, אינה נעלבת כלל מכך שהילדים מתעלמים מנוכחותה, מידה המפעילה את צ'יקו ומקולה שמדבר מגרונו.

דניאלה הדסי היא פיתום (מדברת מן הבטן) טיפולי שבחרה לסייע לילדים בארץ ובעולם להתמודד עם טראומות, בעזרת הבובות שהיא מפעילה. שני מרכיבים חיוניים מאפשרים טיפול כזה: הפיכת תכנים נפשיים בלתי-אפשריים לאפשריים, משום שהמטפל מפחד מהם פחות מן המטופל, והדיבור בשפתו הטבעית והמקורית של הילד- המשחק. לדבריה של דניאלה, אין צורך להיות פיתום כדי להפעיל בובה טיפולית. השילוב של התמחות בטיפול רגשי בילדים, אהבה לילדים באשר הם, ורצון עז להפחית את מצוקתם ולסייע להם בשעותיהם הקשות, הוא הבסיס לעבודתה המסורה וחובקת העולם.

יהיה ניתן לשמוע ולראות את הבובות של דניאלה הדסי מספרות על עבודתן הטיפולית ב-3 למאי, בכנס "לשחק את החיים - הקלה על כאבי החיים דרך משחק טיפולי" מטעם מרכז שי לפסיכותרפיה רב-ממדית, במכללה האקדמית אורנים, קריית טבעון.